

Het eerste geslaagde broedgeval van de Kraanvogel in de Engbertsdijksvenen

door Peter van den Akker en Gerrit Schepers

In 2014 is voor het eerst met zekerheid een broedgeval van een paar Kraanvogels in Overijssel vastgesteld (van den Akker & Schepers 2014). Helaas was dit broedgeval in de Engbertsdijksvenen zonder succes. In 2015 echter is in hetzelfde gebied een succesvol broedgeval vastgesteld waarbij 1 juveniel vliegvlug werd. In dit artikel doen we verslag van de waarnemingen. Kraanvogels zijn gevoelig voor verstoring door menselijke activiteiten. Om risico op verstoring te voorkomen ontbreken daarom kaartmateriaal en gebiedsnamen in dit artikel. De onderzoeksmethode in 2015 was vrijwel identiek aan 2014 (van den Akker & Schepers 2014), alleen zijn in 2015 geen simultaantellingen uitgevoerd.

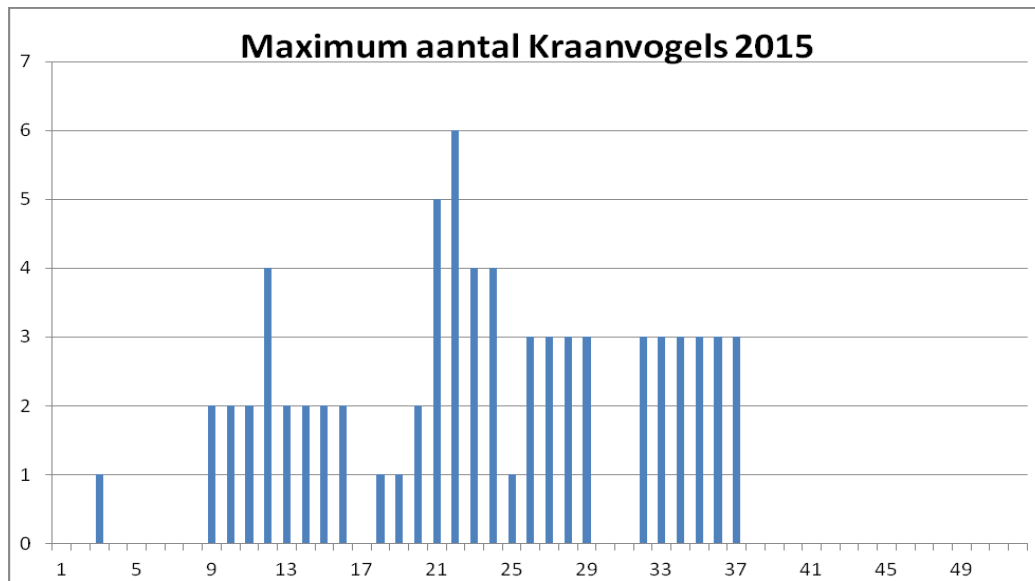


Broedpaar met juveniele vogel op 10 augustus 2015. Foto Gerrit Schepers

Resultaten

In 2015 was 1 broedpaar aanwezig dat is waargenomen van 28 februari – 11 september (zie tabel 1). Op 23 maart waren naast het broedpaar nog 2 adulte vogels in het broedterritorium aanwezig en tussen 24 mei en 9 juni (week 21 – 23 in figuur 1) verbleven zeker nog 1 – 3 andere adulte vogels in het gebied. Deze andere vogels betroffen een tweede paartje (gezien op 24 en 25 mei) en een solitaire vogel, welke van 10 mei tot in elk geval 25 juni voornamelijk gebruik maakte van akkers ten zuiden en ten zuidwesten van de Engbertsdijksvenen.

In tegenstelling tot voorgaande jaren foerageerde het broedpaar voornamelijk binnen de grenzen van het reservaat. Tussen 28 februari en 6 mei zijn op slechts 7 dagen 1 – 2 vogels van het broedpaar ten oosten van de Engbertsdijksvenen op akkers gezien. In de voorgaande jaren foerageerden de vogels vrijwel dagelijks in het cultuurland.



Figuur 1. Maximum aantal waargenomen Kraanvogels (adult en juveniel) per week.

Omdat de vogels hoofdzakelijk binnen het reservaat verbleven en moeilijk waren te vinden, kon de startdatum van het broeden niet exact worden vastgesteld. Op 6 mei foerageerde 1 vogel van het broedpaar buiten het reservaat; een sterke aanwijzing dat de tweede vogel zat te broeden. Op 22 mei is het broedpaar van afstand op de nestlocatie waargenomen en vertoonde 1 vogel broedgedrag. Op 27 mei foerageerde het broedpaar in de directe omgeving van het nest en vertoonde daarbij voor het eerst voergedrag. Jonge vogels konden door de vegetatie niet worden waargenomen. Vergelijkbare waarnemingen zijn gedaan op 29 mei, 3 en 10 juni. De verstoringgevoeligheid van het paar met een klein juveniel was groot. De adulte vogels waren in dat stadium zeer alert en trokken zich bij passanten heel snel terug in hogere vegetaties. Op 1 juni is waargenomen dat het paar gezamenlijk een Vos verjoeg door het maken van sprongen, fanatiek te roepen en daarbij met de vleugels te klapperen. Pas op 17 juni is het broedpaar voor het eerst met een juveniele vogel waargenomen op circa 500 meter van de nestlocatie. Op 27 juni is waargenomen dat de oude vogels zich met een korte vlucht verplaatsten over afrasteringen heen, maar het 5 weken oude juveniel kon deze hindernis pas nemen na langdurig zoeken naar voldoende ruimte onder de draad.

Op 10 augustus is het paar met juveniel voor het eerst vliegend waargenomen en op 13 aug foerageerde het paar met juveniel voor het eerst verder buiten het reservaat op circa 2750 m van de nestlocatie. Het broedpaar is uiteindelijk tot 11 september waargenomen en heeft dus nog circa 1 maand met het vliegvlugge jong het veen en omgeving gebruikt. In deze periode werd het jong nog regelmatig door de adulte vogels gevoerd.

	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal territoriale paren	2	1	1	1	1
Maximum aantal adulte vogels	14 ex	3 ex	5 ex	3 ex	5 ex
Datum eerste waarneming	27 feb	22 jan	28 jan	29 jan	28 feb
Datum laatste waarneming	30 dec	10 sept	7 sept	22 juli	11 sept
Mogelijke start broeden	niet	7 mei	4 mei	29 april	22-27 april

Tabel 1. Aantal territoria en aanwezige vogels in broedperiode, fenologie en mogelijke start van broeden in 2011 – 2015.



Kraanvogelnest op 31 mei 2014. Foto Gerrit Schepers



Kraanvogelnest op 8 juli 2015. Foto Gerrit Schepers

Op 8 juli is de nestlocatie bezocht en werd vastgesteld dat hetzelfde nest is gebruikt als in 2014. Op het nest zijn enkele kleine eischalresten gevonden (verbleekt) en op 1,5 m van het nest enkele stukken verdroogd eivlies. Een cirkel van 4 – 5m rond het nest was vegetatieloos en bestond uit een brei van dood veenmos met een diepte van 30 - 60 cm. Het “waterpeil” was duidelijk lager dan bij het nestbezoek op 31 mei 2014 (zie foto’s).



Paar Kraanvogels met vliegvlug juveniel op 24 augustus 2015. Foto: Gerrit Schepers.

Discussie

Kraanvogels leggen meestal 2 eieren en bebroeden deze gemiddeld 30 dagen (Cramp & Simmons 1980). Uit het waargenomen voergedrag op 27 en 29 mei kon niet worden afgeleid of het broedpaar in aanvang 2 juvenielen had. Omdat het legsel tussen 22 en 27 mei is uitgekomen moet het broeden tussen 22 en 27 april zijn gestart. Daarmee toont het broedpaar in de jaren 2012 – 2015 een jaarlijkse vervroeging van de start van het broeden (zie tabel 1). Het jong was in ieder geval vliegvlug op een leeftijd van 75 – 80 dagen. Normaal is dit 65 – 70 dagen (Cramp & Simmons 1980), waarschijnlijk zal het broedpaar met juveniel daarom al korte tijd voor 10 augustus hebben rondgevlogen zonder dat dit is waargenomen.

De locaties waar het paar voorafgaand aan het eventuele broedproces foerageert verschillen van jaar tot jaar. In 2015 werd vooral in het reservaat zelf gefoerageerd, in de jaren 2011 – 2014 gebruikte het paar veel meer de akkers en graslanden buiten het veen. Het paar lijkt een groot voedselterritorium te hanteren waarin jaarlijks de meest lucratieve en voedselrijke plekken worden gezocht. Daarmee gebruikt het paar een veel groter gebied dan het eigenlijke broedterritorium, waarin ook wordt gefoerageerd.

Dankwoord

De Kraanvogels zijn gevolgd in samenwerking met Herman Stevens, Geert Euverman, Rick Ruis en Herman Feenstra. Dank aan Staatsbosbeheer voor het kunnen bezoeken van afgesloten terreindelen en aan Hermans Stevens, Rick Ruis en Geert Euverman voor reacties op het concept van dit artikel.

Literatuur

- Akker van den , P. & G. Schepers, 2014. Territoriale Kraanvogels in de Engbertsdijkerven in de broedseizoenen 2011 - 2014. Vogels in Overijssel 13: 38-43.
- Cramp S. & K.E.L. Simmons, 1980. Handbook of the Birds of Europe, Middle East en North Africa. Birds of the Western Palearctic. Volume 2. Oxford University press.
- Feenstra H. & H. Kuipers, 2012. Wat je met rust laat, kan groeien. Het Fochteloërveen. Uitgave van Het Waait, Steenenkamer.
- www.hetfochteloerveen.nl

Peter van den Akker, Lochemseweg 28, 7475 PB Markelo, akkervanden@planet.nl
Gerrit Schepers, gerritinvenne@gmail.com